

jien ristiveto, niin ehkä mikrovallan tutkijoiden soisi herkistyvän myös kirjantekemisen hallinnointiin liittyville kysymyksille. Ehkä heiltä olisi lupa odottaa (itse)kriittistä silmää ja kättä myös toimitustyön rationaliteeteille. Lukijaparka joutuu "Jhdannon" lisäksi vielä Deaninkin kirjoituksessa nielemään erinomaisen arveluttavaa Foucault-Nietzschemitaatiota. Ekö kirjoittajien päähän pälkähä oman toimintansa diskurssia, niitä "sommittelmiä", joista puuduttava referointi kielii? Ekö se näyttäisi paljon paremmin, että läksyt on tehty ja jotain opittu? Ainakin Foucault seurasi Nietzscheä nietzscheläisittäin irtautumalla tästä, ei hypistelemällä hänen nimeään ja käsitteitään kuin juju-helmiä.

Nyt kun Foucault on jo ehtinyt taustoitajaksi paitsi suomalaisen alkoholisääntelyn historiografiaan (Matti Peltonen, *Kerta kielon päälle*. Hanki ja jää 1997), myös köyhystematiikaltaan kunnioitettavan muhkeaan sosiaalipoliittisen perusoppikirjan (Antti Karisto & Pentti Takala & Ilkka Haapola, *Matkalla nykyaikaan*. WSOY 1998), voisi hänen työhönsä keskittyvissä erityisjulkaisuissa olla paikallaan, hyvien asioiden puolesta, artikuloida hänen työnsä standardoimatonta jakojännöstä, sen sijaan että sen viimeinenkin papu jauhetaan suomalaiseksi suodatinpaahdoksi tutkimuslaitosten kahvihuoneisiin. Kun kerran standarditeoksista kaikkine ohiajoineen ja holhoavine huomautuksineen kuitenkin saa toimivaa infoa omaehtoisten tarkistusten raaka-aineeksi, voi kysyä, mikä on biovalta-antologian ero, juju.

Kakistelematta: mitä itua on panna Stake-sin "huono-osaisuus"- ja "sosiaalisten ongelmien muuntuminen"-nimistä projektirahaa teoreetikogurun masturbatorisiin palvelusmenoihin? Tulihan Gautamastakin jumala vasten tahtoaan ja idoloiitiinhan Dylankin elävältä, mutta voiko mikään olla pahempaa kuin normalisoida normaaliuden pystyvin kriitikko.

Jarkko S. Tuusvuori

NÄKÖKULMIA TAITEIDENVÄLISYYTEEN

Mirja Hiltunen ja Olli Mannerkoski (toim.): *Synestesia — onko taiteilla väliä?* Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisuja C. Katsauksia ja puheenvuoroja 8. Lapin yliopisto, Rovaniemi 1997. 162 s.

Estetiikan ja taiteidenvälisyyden rajanveto voi olla hankalaa: missä niiden erot piilevät? Estetiikka nimittäin pyrkii selvittämään

taiteen yleisiä kysymyksiä, ja se joutuu siksi yhtä lailla viittaamaan milloin mihinkin taiteenlajeihin. Käytännössä estetiikkaa ja taiteidenvälisyyttä onkin vaikea erottaa toisistaan. Niiden mahdolliset erot voivat kuitenkin olla teoreettisesti kiinnostavia.

Estetiikkaa voi pitää taiteidentutkimuksen kattotieteenä; se ei tutki yksityisiä taiteenlajeja vaan taiteen yleisiä lainalaisuuksia, taiteeseen suhtautumista. Estetiikka yhdistää subjektiivisuuden ja objektiivisuuden sekä yksityisen ja yhteisen varsin kiinnostavalla tavalla. Estetiikan tutkimuskohteet ovat todellisia, kouriintuntuvia ja korvinkuultavia, eivätkä ne taida erota muista materiaalisista objekteista olemuksensa perusteella. Patkaisevaa on esteettinen suhtautuminen; melkeinpä mihin tahansa voidaan sopivissa oloissa suhtautua esteettisesti, ja taiteeseen voidaan suhtautua ei-esteettisesti, esimerkiksi välineellistään. Esteettisyys on sosiaalista, sillä ihanteet määrittyvät yhteisesti ja ihminen käyttää esteettisiä valintoja viesteinä. Yhteisöllä on kohtalaisen vakaa käsitys siitä, mikä on taidetta, mutta hyvin monenlaiset oliot ja ilmiöt voivat päätyä tuon käsityksen piiriin. Taidetta voidaan hyvin nimittää kieleksi, joka luonnehtii todellisuutta ja yksilön suhdetta siihen —näin arvioi erityisesti semiotiikka —, mutta kuten Ludwig Wittgenstein huomautti, yksityistä kieltä ei voi olla.

Taiteidenvälisyys tuntuu olevan hiukan konkreettisempaa, niin kuin kokoomateos *Synestesia — onko taiteilla väliä?* osoittaa. Nyt tutkimuksen kohteena on eri taiteenlajien vuorovaikutus, ja voidaan erottaa kaksi tapausta: joko yksityiset taiteenlajit saavat vaikutteita toisiltaan, tai uusia taiteenlajeja luodaan yhdistelemällä entisiä. Vuorovaikutus on näissä hiukan erilaatuista: vaikutteita voidaan ottaa vapaasti ja valikoiden, mutta synesteettisissä taiteenlajeissa kaikkien "alalajien" on sopeuduttava ja mukauduttava, ja syntyvä kokonaisuus alkaa elää omaa elämänsä. Emergenssiopin kannattajat voisivat sanoa, että uusi laji — esimerkiksi elokuva — on enemmän kuin osiensa summa. Ilmiö perustuu siihen, että vuorovaikutus paljastaa piileviä mahdollisuuksia, ja myös siihen, että nyt ihminen saa tietoa usean aistikanavan kautta. Taiteidenväläinen tutkimus edellyttää tietenkin eri taiteenlajien tuntemusta, ja tältä osin se on lähellä taiteidentutkimuksen erialoja ja asettuu metodologisesti niiden tasolle, estetiikan suojiin.

Taiteidenväläinen tutkimus on nuorehko ilmiö; Suomessa sitä on harrastettu parikymmentä vuotta (erityisesti *Synteesi*-lehden piirissä). On selvää, ettei näin nuori ala ole vakiintunut eikä instituutioitunut vaan se joutuu elämään kirjallisuus- ja musiikkitieteen ym. katveessa eräänlaisena jälkimodernina lehtolapsena. Niinpä tutkimusote on toisaalta notkea ja elinvoimainen. Ehkäpä taiteidenvälisyyden luonne määrittyy uudelleen jokaisen

uuden tutkimushankkeen myötä.

Aihepiirin häilyvyys näkyy myös *Synestesia*-kirjasta. Teokseen on koottu alustuksia ja esitelmiä, jotka pidettiin syksyllä 1996 Lapin yliopistossa. Kirja onkin lähinnä seminaariraportti eikä tieteellinen tutkimus, sillä aiheet ja käsitteilytavat eroavat melko paljon. Kiinnostavin lienee Tarja Pääjoen artikkeli ns. hankalasta taiteesta; tämä ansiokas esitys on kuitenkin lähempänä estetiikkaa kuin varsinaista taiteidenvälisyyttä. Mauri Ylä-Kotola ja Juhani Pääsänen pohtivat uuden teknologian vaikutusta (multimediaa) sekä teorian että käytännön näkökulmasta. Suomalaisen performanssitaitteen edelläkävijä Satu Kiljunen muistelee uransa alkuaikojia omaelämäkerrallisessa alustuksessaan — arvokasta dokumentaatiota. Loput kaksi artikkelia kulkevat varsin etäälle aiheesta: *Muu ry:n* entisen toiminnanjohtajan Tapio Mäkelän kirjoitus on lähinnä kulttuuripoliittinen puheenvuoro. Soikerina pohjalla on Kari Kurkelan artikkeli; se on kirjan pisin ja painavin, mutta senkin aihe — tieteellisen ja taiteellisen toiminnan ero — liittyy enemmänkin tieteenfilosofiaan kuin taiteidenvälisyyteen. Kurkelan taustalla hämmöttävät Martin Heidegger ja G. H. von Wright, ja hän pohtii tiedon, järjen, ymmärryksen ja taidon käsitteitä lähtien liikkeelle sanojen etymologiasta. Kirjoitus on ansiokas, mutta se olisi voinut sopia paremmin filosofiseen yhteyteen. — Kirjan hajanaisuutta kuvastaa sekin, että opus on sidottu kehnosti: sivut jäävät lukevan käteen.

Taiteidenväläinen tutkimus oikeuttaa itsensä epäilemättä paremmin tulostensa kuin apriorisen teorioinnin kautta. Elämää on myös perinnäisten taiteenlajien välissä, ja lajien vuorovaikutus voi avata aivan uudenlaisia ja kiinnostavia näkymiä, niin kuin *Synestesia*-teos osoittaa.

Markus Lång

VIOSADAN HOBBSIN POLIITTINEN TEOLOGIA

Carl Schmitt: *Poliittinen teologia*. Tutkijaliitto, Helsinki 1997. 115 s.

Harva kiistää Carl Schmittin (1888-1985) Harvoa poliittisena ja oikeustieteellisenä teoreetikkona, mutta hänen poliittiset valintansa herättävät kylmänväreitä. Jns Martin Heideggerista käydään loputonta "oliko Heidegger natsi vai ei"-keskustelua, niin Schmittin suhteen asia yksiselitteisempi: hän liittyi natsiisiin 1933 ja oli aluksi merkittävässä luottamustehtävässä. Kun natsien valta vakiintui hän joutui vuonna 1936 kauemmaksi valian keskuksista. Erityisesti hänen Röhm-murhia justifioinut artikkelinsa *Der Führer*